

מטבון

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"כל-הנחלים הלכים אל-הים, והים איננו מלא; אל-מקום, שהנחלים הלכים--נשם הם שבים, ללכת." ֹ

קהלת א

החורף הגיע והימים קצרים, קריר בחוץ ונעים בפנים. מי שבכל זאת יעז ויצא, יזכה אולי לראות שיטפון, פריחות ועוד כל מיני תופעות מרהיבות וחורפיות.

צוות ביס"ש שדה-בוקר

עדכונים מהשטח

• 'דיווחי מים'

גבים המחזיקים מים על פי דיווחים מהשטח: גבי צין עליון (מעט), גבי ממשית, שרף, תחמסון, פרס, גבי נחל חתירה, גב חווה (מעט מאוד משנה שעברה), חיון, צניפים, עין ירקעם, עין צפית (מעט), גב שועלים.

שטפו בחודשיים האחרונים על פי דיווחים מהשטח: שועלים, בוקר, חווארים, צין (חלש מאוד), ממשית, שרף, תחמסון, ימין, חתירה, נחל שועלים, רמון. נחל כרכום ויובליו, נחל בוקר (תחילת נובמבר).

קצת ממדבר יהודה: ברכת צפירה מלאה ו עין נמר מלא, בנוסף שטפו נחל אוג (לא מחזיק מים), נחל צאלים, נחל קדם ונחל יעלים.

• פריחה מדברית: קיימת פלומה ירוקה בצדי הדרך, מעט פריחה של מוריקנדיה מבריקה, בנחל כרכום נצפתה חגיגת פריחה יפה מאוד של טוריים מדבריים, שצובעים משטחים גדולים בפריחה סגולה כחולה, בנוסף נצפה בנחל כרכום גרגריון ערבי צהוב ומוריקנדיה מבריקה. כוכב התקופה הוא כמובן הנרקיס! את הנרקיס שווה ללכת לראות בשיא תפארתו, בנחל חצץ.

שיטפון בחווארים

צילום: גילי אדוורדסון

• נשרים החלו להסתדר בזוגות בקנים וחלק גדול מהיעלות בהריון.

נרקיסים בנחל חצץ
צילום: מירב אירני

סקר מגוון זואולוגי בחולות הנגב

במהלך שנת 2012 יצאנו לדגום פרוקי-רגליים, זוחלים ומכרסמים בשלושה בתי גידול חוליים ייחודיים בנגב: חולות מישור ימין, חולות כסוי וחולות בקעת מחמל שבמכתש רמון. המשותף לאתרים אלו הוא בידודם הגיאוגרפי מבתי גידול חוליים אחרים והעובדה שכמעט ולא נדגמו בהם פרוקי-רגליים באופן יסודי. הדיגומים נערכו בתחילת וסוף כל עונה; חורף, אביב וקיץ והשתתפו בהם שלל מתנדבים נמרצים, סטודנטים מהארץ ומחו"ל, מדריכים פקחים ומדענים של רשות הטבע והגנים, חובבי טבע וכמובן מדריכי ביס"ש שדה-בוקר בהובלת רן וארנון. את היום הראשון של הדיגומים הקדשנו לחפירת מלכודות נפילה לפרוקי-רגליים ושיטוט בחיפוש פרוקים מתחת לאבנים ועל שיחים וזיהוי זוחלים ועקבות זוחלים. אחר הצהריים הנחנו מלכודות שרמן (מלכודות קופסא) למכרסמים ובערב המשכנו בשיטוטים לאור פנסים רגילים ופנסי UV לאיתור עקרבים ופעילי לילה אחרים. עם אור אחרון הדלקנו מלכודות אור שמשכה חרקים מעופפים ונתנה אווירה נהדרת לארוחת ערב מתובלת היטב בגריסי חול גס. הבוקר המוקדם הוקדש לאיסוף מלכודות המכרסמים ושיחורורם. מספר המכרסמים שנלכד בכל האתרים היה קטן ביותר ומתוך 100 מלכודות שפוזרו בכל דיגום נלכדו לרוב פרט אחד או שניים בלבד. בהמשך הבוקר אספנו את מלכודות הנפילה לפרוקי-הרגליים תוך רישום כל פרט שנלכד. זיהוי המינים נעשה ככל האפשר בשטח בכדי לאפשר את שחרור הפרטים שנלכדו במקום. עם זאת, פרטים רבים נאספו לשם הגדרה על ידי מומחים מהארץ ומאירופה.

בשל כמות המשקעים הנמוכה שירדה בנגב השנה, והפיזור הגרוע, כמעט ולא התרחשה נביטה בשלושת האתרים שנדגמו, מה שמסביר את המיעוט היחסי של פרוקי הרגליים. רצף חמש-עשרה השנים היבשות בנגב (עם שנים בודדות גשומות בתקופה זו) ככל הנראה מסביר את מיעוט המכרסמים ואולי גם את מיעוט הזוחלים שנצפו בסקר. עם זאת, כבר בשלב מוקדם זה של הגדרת החומר שנאסף ידוע לנו על מין חדש לארץ וייתכן שאף חדש למדע של נמלה מסוג נמלת הקציר, אותה מצאנו בבקעת מחמל.

לפני כחודש יצאנו לדיגום יוצא דופן בחולות כסוי בעקבות מספר אירועי גשם באזור שהצטברו ל- 41 מ"מ! החולות הוריקו בנביטה צפופה ופריחה נדירה. גם הפעם המצאי הזואולוגי היה עני למרות עושר הצומח. כל שנותר לנו הוא לקוות לכמה שנים גשומות רצופות שיאוששו את האוכלוסיות המצטמקות בבתי-הגידול המיוחדים האלו וכמובן להמשיך ללמוד ולהכיר אותם.

הסקר ממזמן על-ידי היזמה הישראלית לטקסונומיה בישראל ורשות הטבע והגנים.

איתי רנן

אוניברסיטת תל-אביב

צוות בית ספר שדה עם איתי בחולות
צילום: גילי אדוורדסון

התמכרות טובה?

מודה. התמכרתי.

קוראים לי אבישי ואני מכור.

תמיד קינן בי הפוטנציאל, ורק לאחרונה התחלתי לממש את התלות.

מכור - אחד שמפתח תלות פסיכולוגית ובחלק מהמקרים גם גופנית לחומר או לריגוש מסוים.

השימוש במושג התמכרות החל עם האופיום. באופן מסורתי, השתמשו במושג בתחום הרפואי, כתלות בחומר מסוים, אשר

יוצר השפעות על המוח ותפקודו, בנוסף מפתח המכור סבילות לחומר וחש כאבים פיסיים ו/או נפשיים בהפסקת השימוש.

היום אנחנו יודעים שהתמכרות לא חייבת להיות לחומר, אלא גם לדברים פחות מוחשיים – הימורים, עבודה, אינטרנט,

משיכת שיער (טריכטילומניה) ועוד מיני דברים משונים.

למה אני מכור אתם שואלים את עצמכם. סיגריות? אלכוהול? פורנוגרפיה? משיכת שיער (אחרת מדוע שאכיר את השם

המדעי), לא. עישון פסיבי כל חיי הוציא לי את החשק. אלכוהול, אני צורך במידה, משיכת שיער זה לא הקטע שלי ואת

הפורנו אני משאיר לבני 14-15.

אני מכור לטיולים. גיליתי זאת בשבועיים האחרונים. את אהבתי לטבע הכרתי מאז שאני זוכר את עצמי. סיפוק הצורך הגיע

בחודשים האחרונים, עת התחלתי להדריך בביס"ש. גילוי ההתמכרות הגיע כאמור ממש בימים האחרונים, פוסט תקופת

הנודדים, כשמצאתי את עצמי מבלה במשרד כמות שעות, שלא מביישת מזכירה.

נדודי שינה, הזיות בהקיץ, חוסר ריכוז, דחף בלתי מוסבר לצאת מבנינים (אני חוסך את הדברים הקשים), לא פשוט

סינדרום הגמילה הזה.

כדי לסיים בפן אופטימי, אבהיר שאני לא כל כך מודאג. הימים שוב מתארכים, ועוד חודש חודשיים ישובו הטיולים לסדרם.

אני גם חושב שיש התמכרויות בריאות, המורה שלי לפסנתר קוראת למוסיקה "הסמים הטובים". ואני לומד לגבור על היצר.

הנקודה שאני חותר אליה, היא שכמו כל דבר בחיים – מדובר באיזון.

חלילה אני לא מתכוון לומר שטיולים מזיקים לבריאות, להפך. אבל כנראה שבשביל שאדע להעריך כראוי את הזמן שלי

בטבע, אני צריך גם להתרחק ממנו לפעמים, להספיק להתגעגע.

רעיון קטן לסיום – אולי כמו שיהודים מברכים על מזונם, ומודים לאל עליו. טיילנים (מכל דת שהיא), צריכים לברך על הטיול

בטבע בתחילתו. אני מברך את כל המטיילים:

יהי טיולם הבא מבורך, וכן ירבו טיולים. אמן.

אבישי גרינברג

מדריך ש"ש בבית ספר שדה

שיפולי רכס מחמל
צילום: גילי אדוורדסון

עדכון ציפורים והפעם- ציפורי חורף

החורף הגיע ואיתו הציפורים הנוודות אשר קובעות את ישראל כנקודת הסיום לנדידת הסתיו ונשארות איתנו עד לאביב.

באזור הר הנגב אפשר למצוא את חכלילית הסלעים. במצפה רמון ניתן לראות את הזן המגיע אלינו מטורקיה ואזור הקווקז (בתמונה). באזור המישר טיבענו במבצע יעיל ונקודתי אחד עשר פרטים של סבכי מדבר. מין נדיר בארץ המגיע אלינו מערבות אסיה. בדרך חזרה טיבעו עובדי מרכז הצפרות הישראלי גם את חכלילית הסלעים ממצפה על מנת שנוכל לוודא שאכן אותו פרט הוא זה שחוזר למקום מזה מספר שנים.

בין הנשרים של מצוק הצינים המתכוננים כבר לעונת הקינון נצפתה עזניה שחורה. זוג העיטים הנציים גם נראה משפץ את הקן לקראת קינון אפשרי. קולות האדום חזה החדים נשמעים בגינות היישובים ולהקות של בזבז הלבנון המגיע אלינו מאי שם במזרח התיכון (אולי ירדן, סוריה או אפילו החרמון) נראות במצפה רמון, שדה בוקר ומשאבי שדה.

למי שיתרחק לשדות הנגב המערבי; אורים, רעים וצאלים צפויה חוויה מרהיבה. עשרות מיני דורסים, חלקם בסכנת הכחדה, באים לבלות את החורף באזור זה. עיט שמש, בז ציידים, בז נודד, דיה שחורה, עקב עיטי ובז גמדי הם רק חלק קטן ברשימה ארוכה ואיכותית.

בתחילת החודש נצפה באזור זה עקב מכנסיים, מין נדיר ביותר בארץ (תצפית שנייה בישראל). ולסיום, אזור זה הוא הטוב ביותר בארץ למצוא את הקיטיות הלהקנית, קרובת משפחה של הסיקסק. מין אלגנטי זה נמצא בסכנת הכחדה חמורה בעולם!

מידד גורן

סבכי מדבר מימין וחכלילית סלעים משמאל
צילום: מידד גורן

תצפיות מעניינות מהחודש האחרון

תאריך	שם המין	מיקום	הצופה	הערות
14/11	אפעה	עין גדי	צוות הביס"ש	פרט צעיר
30/12	זאב	עין עבדת	מידד	נצפה באמצע היום
12/12	פלמינגו מצוי	רביבים	צוות הביס"ש ומידד	פרט בודד
14/12	דורבן	נחל דרוך	צוות הביס"ש	לא חי- אכול
19/11	צבי הנגב	בקעת מחמל	צוות הביס"ש	17 פרטים

בית ספר שדה שדה-בוקר חוגג יובל!
ב-24-25 למאי יתקיים כנס 50 שנה לבית ספר שדה

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז)
הזמנות - שלוחה 1, מחלקת הדרכה -
שלוחה 2).

אתר האינטרנט שלנו:

<http://bsadeh.boker.org.il>

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד...

יש להעביר לגילי אדוורדסון

matbeon.boker@gmail.com

050-2050584